

Novorodenec

Meria necelých dvesto kilometrov a jeho hmotnosť je nevyčísliteľná. Ťažkotonážny „drobček“, ktorému dali rodičia nepríliš poetické meno Nezávislé Kosovo, je čulý a má sa k svetu. Akurát svet sa nemá k nemu.

Tie správy sú už únavné. Prichádzali postupne, počas celého minulého týždňa. Pripomínali lupienky, ktoré si každý z nás kedysi trhal na rozkvitnutej lúke, mysliac pritom na favorita(ku) svojho srdca. Má rád? Nemá rád? USA a Veľká Británia áno. Španielsko nie. Taliansko, Nemecko a Estónsko áno. Rumunsko, Čína a Cyprus nie. Afganistan áno (super, nie?). Južná Amerika váha, Česko a Poľsko tiež. No a Slovensko zaujalo tradične principiálny postoj a povedalo: „Áno-nie.“

Keby to nebolo smutné, tak je azda aj vtipné zistenie, že svet zostal dlhodobo vopred avizovanou samostatnosťou Kosova zaskočený. Albánci sa tešia, Srbi podľa očakávaní smútia, kričia, zapalujú a demonštrujú. Tu je stručný opis chvíľ, ktoré trasú a ešte možno dlho budú triasť svetom.

.hviezdičky namiesto orlice

„Fašistickí zahraniční novinári,“ precedili pomedzi zuby postarší Srbi v severnej Mitrovici, keď som s kolegom prešiel okolo nich. Vľúdnosťou rozhodne netrpia. Dva dni pred vyhlásením nezávislosti by sa na srbských územiach atmosféra dala krájať. Ulice sú však poloprázdne a úrady nepracujú. Srbsko dnes oslavuje Deň ústavy. Paradox.

Zato v Prištine, metropole Kosova, to žije. V tlačovom stredisku v hoteli Grand, ktorému aspoň jednu z piatich hviezdíčiek omylom zabudli odlepiť, evidujú dvetisíc akreditovaných novinárov. Premiéra Hashima Thaciho však hra na mačku a myš evidentne baví. Keby to neznelo neadekvátne, dalo by sa povedať, že mlčí ako partizán. Dátum tají. Na tlačovej konferencii hovorí s úsmevom (po albánsky) očakávané frázy, že Kosovo bude dbať na práva menšín atď. „In English please!“ kričia na neho novinári. Bezvýsledne. Mali si vziať slúchadlá. Srbský novinár z KIM rádia sa ho pýta (po srbsky), ako chce garantovať práva Srbov. Thaci mu s naškrobeným úsmevom odpovedá (opäť po albánsky). Podráždená západná novinárka ho potom žiada, aby nás prestal vodiť za nos (povie to, samozrejme, slušne, no dôrazne), pretože sme sem prišli zďaleka v jasnom očakávaní. Thaci sa opäť iba usmeje a dátum neoznami. Nikomu sa nechce veriť, že by tu zamýšľali perfídne zvyšovať príjmy mizerne nízkeho štátneho rozpočtu pravidelne opakovaným rituálom, každomesačným vyhlasovaním nezávislosti. Oni tu dobre vedia, že tí novinári musia niekde bývať a jesť. Trpezlivosť by nás však jedného dňa prešla.

Všetci si však šepkajú zaručené správy o nedeli. Ale čo ak nie? Dobre informovaný kamarát z Civilnej správy OSN (UNMIK) ma upokojuje: „Neboj sa, CNN si tu už na nedelu kúpila exkluzívne práva na prenos z vyhlásenia nezávislosti.“ A tak aj bolo. V nedelu vypuklo v Prištine čosi, čo kolega z Prahy nazval výstižne návratom „zlatých hochů“ z tímu Jágra a spol. z Nagana. Rituál podozrivo podobný, možno však tých trúbiacich áut a vejúcich vlajok bolo o niečo menej. Je tu však malý problém. Čierna dvojhlavá orlica na červenom podklade je síce vlajkou Albáncov, zároveň je však vlajkou Albánska ako štátu. A dva štáty jednu vlajku nemôžu mať. S tým, že na nových symboloch sa nesmú objaviť národné motívy (teda orlica), ráta aj tútorský plán fínskeho exprezidenta Ahtisaariho, ktorý síce pre odpor Ruska v OSN zlyhal, dnes ho však Priština naplňa. Vznikajú nové ministerstvá, ambasády, prijímajú sa nové zákony. Novorodenec rastie.

Takže Kosovo má, podobne ako Bosna, novú, hyperkorektnu európsku vlajku, ktorá nikoho neurazí ani nenadchne. Je ňou mapa krajinky na modrom podklade, zo severu (že by ochrana pred útokom Srbska?) kurátorsky chránená šiestimi žltými hviezdikami západných mocností.

.dňa 17. marca o 12:44

Ktovie, onedlho však tú nanútenú vlajku, ktorá dojatým Kosovčanom v prvých chvíľach nezávislosti pripadala azda aj pekná a vhodná, budú musieť meniť a severný cíp krajinky odrezat' – srbský sever Kosova sa búri. Odmieťa rešpektovať nový štát, správu OSN aj zamýšľanú misiu EÚ.

Srbi na severe Kosova hádžu granáty (naš'astie, bez obetí, iba na výstrahu), pália sa tam transparenty a americké vlajky (že by zvyk prevzatý z arabských krajín?). To všetko, ako aj iné znaky performancia pre médiá (deti s čiapočkami četníkov) sa dalo čakať. O to väčšmi však udivila nepripravenosť vojsk NATO na ochranu hraníc so Srbskom. Keď som v utorok o pol jedenástej dopoludnia odchádzal zo slnkom a teplejším vzduchom zaliateho Kosova tradične cez priechod Jarinje, v duchu som si vrel, že taký pokoj tu už dávno nevládol. Nikde nikoho, nič podozrivé. Osamelý zahraničný fotograf kráčajúci po ceste. Francúzski vojaci KFOR ležérne opretí o obrnený transportér nekontrolujú prechádzajúce autá. Policajtká zo Zimbabwe mi na priechode s úsmevom zaželala šťastnú cestu, pričom sa ani nepozrela, či v kufri auta nevezíem muníciu.

O dve hodiny bolo všetko inak. Rozhlas hlási, že tisícka demonštrantov napadla priechod, zapálila bunky a autá. Polícia a personál OSN ušli do bezpečia a situáciu zvládli až tanky KFOR, ktoré hranicu uzavreli. Keby bola zemeguľa plochá, videl by som z čerpaciej stanice pri Čačaku kúdoly hustého dymu nad Jarinje. Zem je však guľatá. A realita občas neuveriteľná.

Kosovskí Srbi avizujú, že protesty budú pokračovať presne mesiac, teda do 17. marca. Vyvrcholíť majú o 12:44, čo je symbolický čas, pretože Kosovo ako súčasť Srbska definuje aj rezolúcia Bezpečnostnej rady OSN č. 1244, ktorá ukončila vojnu v roku 1999.

.andrej Bán (.týždeň, 25.2.2008)